

 DRAAIBOEK
PUBLIEKE
 RUIMTE

 IN HET BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK
 GEWEST

GEBRUIKS-
HANDLEIDING

VOORBEELD VAN EEN PROCES

EEN LEIDRAAD DIE HET ONTWERPEN VAN PROJECTEN VERGEMAKKELIJKT.

Two logos are shown: a circular logo with the letters 'RUP' and a book cover titled 'MANUEL ESPACES PUBLICS EN REGION DE BRUXELLES CAPITALE'.

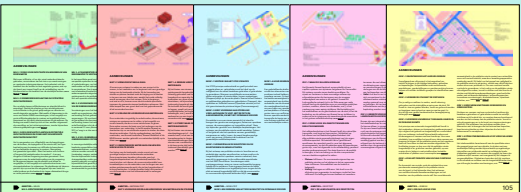
A QR code is on the left, and a small map snippet on the right shows a street layout with a green path highlighted.

WELKE TRANSVERSALE AMBITIES ZIJN VAN TOEPASSING OP MIJN PROJECT?

A logo for 'AMBITES' featuring a black arrow pointing to the right.

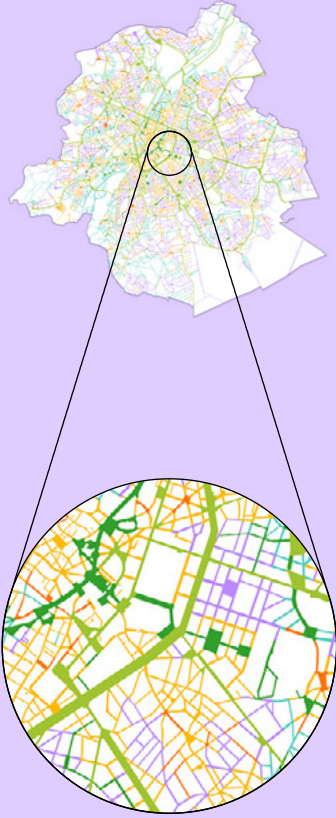

A grid of five colorful panels (green, red, blue, pink, yellow) each containing text and diagrams related to urban planning and public spaces.

AAN WELKE GROTE HERINRICHTINGS-PRINCIPES MOET IK VOLDOEN?

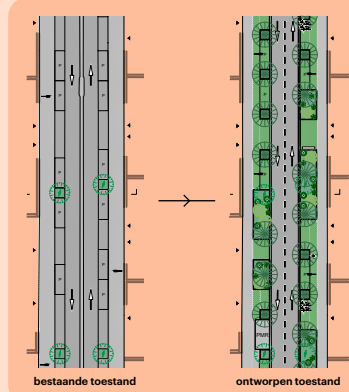
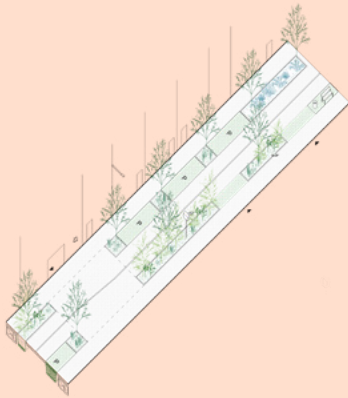

A book cover titled 'TERRITORIALE VIDE' with a black diamond shape on a white background.

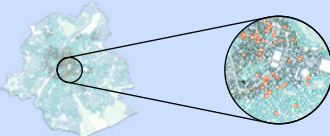
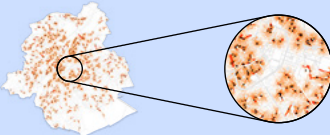
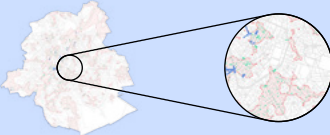
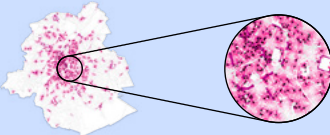
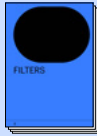

A map of a city with a circular area highlighted. Below it, a larger circular inset shows a magnified view of that area, with streets colored in green, orange, and purple.

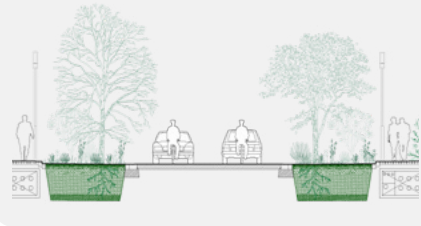
HOE KAN IK ZE TOEPASSEN?

MET WELKE LOKALE BIJZONDERHEDEN HOUD IK REKENING?

ONTWORPEN TOESTAND

WELKE TOOLS MOET IK TOEPASSEN IN MIJN PROJECT?

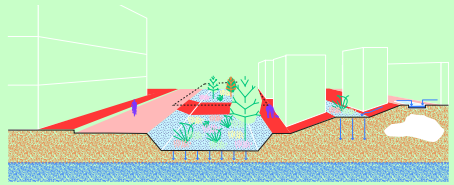

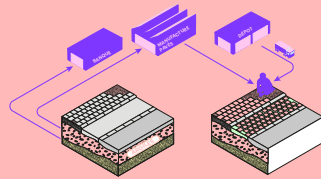
AMBITIES

Ontdek de transversale ambities voor alle publieke ruimten.

MILIEU

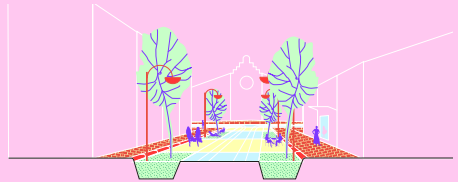
MATERIALITEIT

MOBILITEIT

IDENTITEIT

GEBRUIK

Welke uitdagingen veranderen onze publieke ruimten?

Doel : Ontdek de **algemene ambities** die betrekking hebben op alle openbare ruimten.

BOEK

In dit eerste boek maakt u kennis met de **algemene ambities** die gelden voor alle openbare ruimten in het Brussels Gewest.

Het nodigt u uit om de volgende vijf thema's te verkennen:

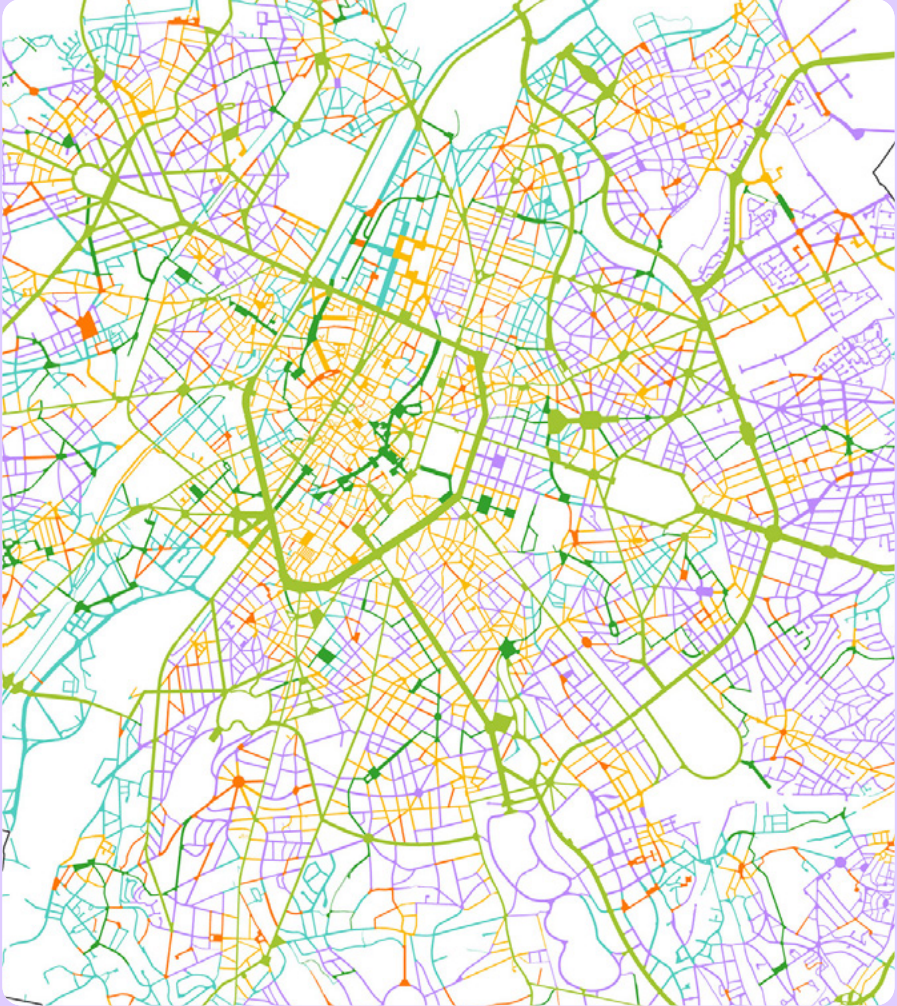
- **milieu:** help mee veerkrachtige openbare ruimten te creëren die een antwoord bieden op klimaatproblemen;
- **materialiteit:** bevorder het gebruik van lokale, circulaire en aangepaste materialen;
- **mobilititeit:** richt de openbare ruimte in functie van de gewenste mobiliteit;
- **identiteit:** houd rekening met de grote verscheidenheid aan identiteiten, zo kenmerkend voor de Brusselse openbare ruimte;
- **gebruik:** ontwerp inclusieve en flexibele inrichtingen.

Elke ambitie wordt beschreven in een fiche, waarmee u het volgende kunt terugvinden:

- een algemene beschrijving van de ambitie;
- inspirerende referentieprojecten;
- een schematische weergave van de belangrijkste principes;
- en een reeks praktische aanbevelingen om in de praktijk te brengen met behulp van een reeks tools.

TERRITORIALE VISIE

Identificeer de voorgestelde programmatie via de Visiekaart.

Welke uitdagingen hebben prioriteit?

Doel : Raadpleeg de **visiekaart** die op het hele gewest is toegepast en die de verdeling illustreert van **de zes mogelijke programma's** gedefinieerd in het draaiboek. Voor elke publieke ruimte is er een programma dat een toekomstvisie verduidelijkt en concrete pistes voorstelt voor een herinrichting.

BOEK

Uit het boekje Ambities blijkt dat de openbare ruimte een antwoord moet bieden op een veelheid aan vraagstukken en wensen. Maar hoe navigeren we doorheen deze complexiteit?

Het boekje Territoriale visie helpt u bij het bepalen van de prioriteiten van elke openbare ruimte **aan de hand van de volgende 6 programma's**:

- **structureerende erfgoedassen**: deze ruimten zijn essentieel voor de stedelijke structuur. De herontwikkeling draagt bij aan het verankeren van de identiteit van de wijken en zorgt tegelijkertijd voor coherentie en leesbaarheid in de hele stad;
- **groene verbindingen**: deze ruimten vormen echte schakels in het groene netwerk en de herinrichting ervan zal bijdragen aan het ontwikkelen van een netwerk dat de biodiversiteit in de stedelijke omgeving bevordert;
- **schoolomgevingen**: bij uitstek plekken voor het dagelijks leven, waar herinrichting zorgt voor een veilige, gezonde en vriendelijke omgeving, die bevorderlijk is voor sociale interacties;
- **centraliteiten**: deze ontmoetingsplaatsen en plekken voor sociale interactie worden zo ontworpen dat ze antwoord bieden op een diversiteit aan functies en gebruiken;
- **waterstad**: als dragers van de valleilandschappen houdt de herontwikkeling van deze ruimten rekening met hun bijzondere ligging in de waterrijke, lager gelegen delen van het gewest;
- **lokaliteiten**: deze ruimten bieden, zonder grote beperkingen, een unieke kans om ambities op het gebied van milieu, mobiliteit en dagelijks gebruik te maximaliseren.

Voor elk van deze programma's, vindt u een fiche met onderstaande details:

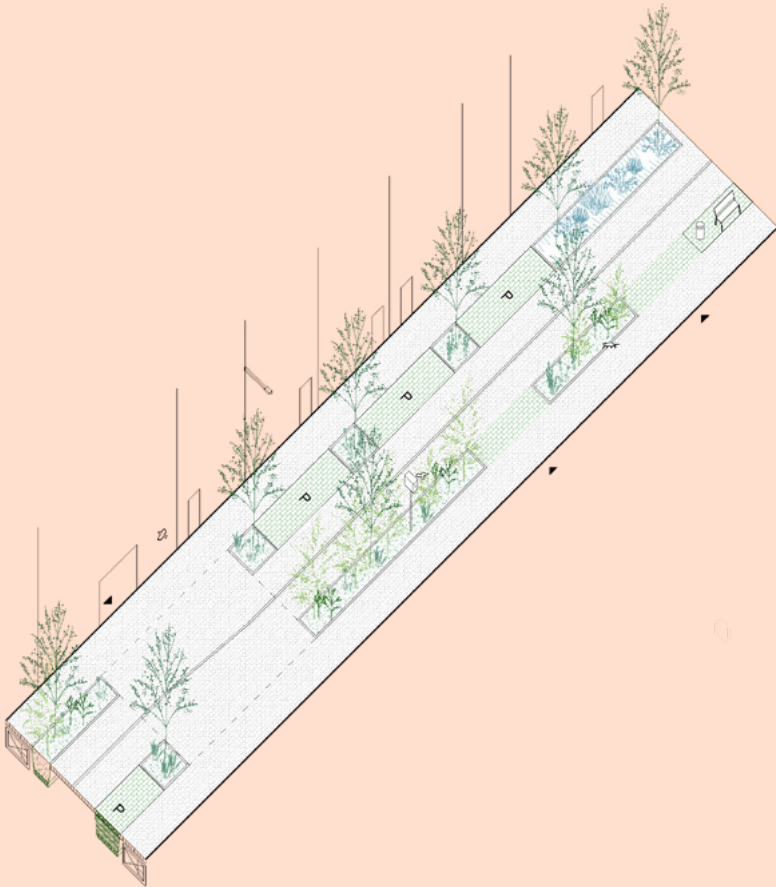
- een kaart van de betreffende publieke ruimten;
- de te behalen doelstellingen om de territoriale visie concreet te maken.

ONTWERPSTRATEGIEËN

Raadpleeg de ontwerpstrategie die past bij het type en de programmering van uw publieke ruimte.

TYPE-OPLOSSINGEN

Hoe wordt de visie toegepast?

Doelstelling: de voorgestelde **ontwerpstrategieën** raadplegen op basis van het type publieke ruimte en de programmering ervan. Elke **type-oplossing** wordt geïllustreerd, waarbij wordt aangegeven hoe de visie concreet kan toegepast worden op een publieke ruimte van een bepaald type, een programmering en haar mobiliteitsdoelstelling.

BOEK

Hoe kunnen we dan de ambities realiseren die in de boekjes Ambities en Territoriale Visie beschreven staan?

Dit boek is bedoeld om **deze ambities in de praktijk te brengen** door ze te vertalen naar ontwerpstrategieën en concrete aanbevelingen.

De oplossingen kunnen echter verschillen, afhankelijk van de vraag of men een smalle straat of een plein ontwerpt, of afhankelijk van de specifieke mobiliteitsbehoeften. Daarom biedt dit boek voor elk programma concrete ontwerpstrategieën, aangepast aan de breedte van het segment of het type knooppunt waaraan u werkt.

Het eerste deel van het boek gaat over algemene ontwerp-principes en type-oplossingen.

Om te weten welke pagina's te bekijken, afhankelijk van de betrokken publieke ruimte, zijn de ontwerpstrategieën gegroepeerd:

Types segmenten:

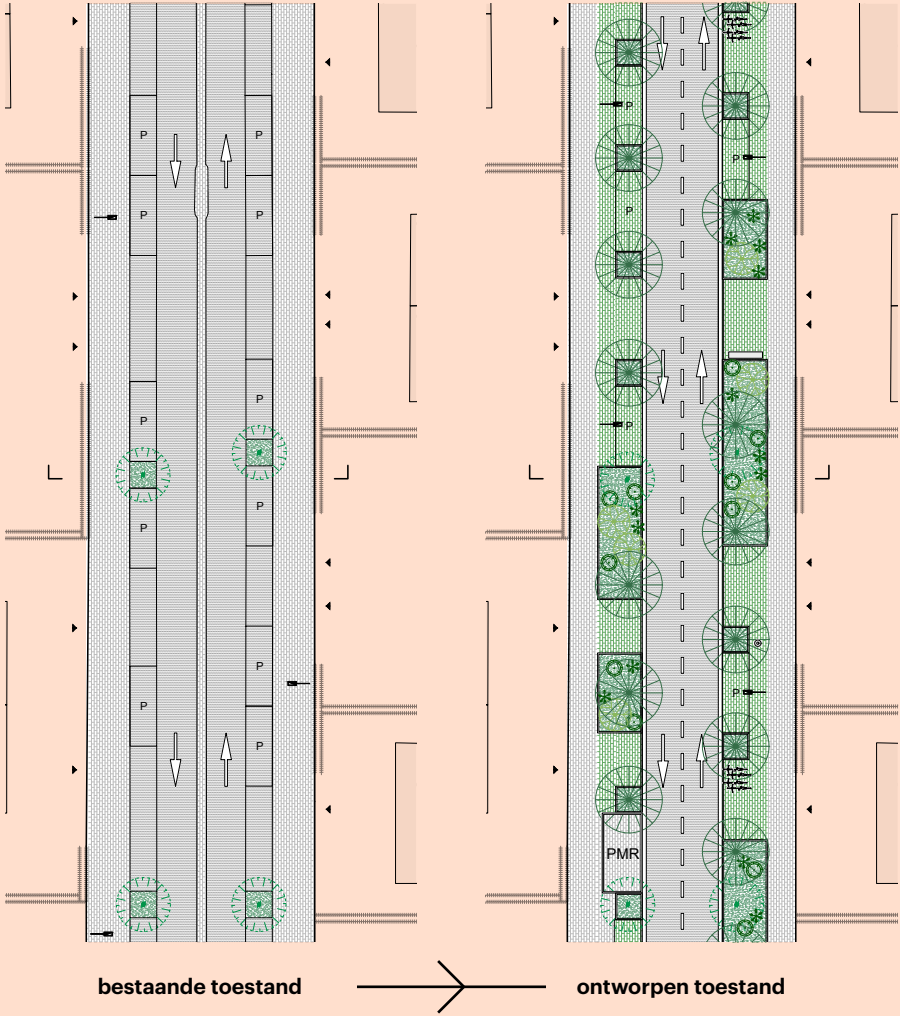
- **segment type #01: minder dan 7 m;**
- **segment type #02: van 7 tot 13 m;**
- **segment type #03: van 13 tot 18 m;**
- **segment type #04: van 18 tot 22 m;**
- **segment type #05: meer dan 22 m.**

Types knooppunten:

- **knooppunt type #01: gedefinieerd door een kruising van segmenten;**
- **knooppunt type #02: gedefinieerd door een bebouwd gevefront;**
- **knooppunt type #03: gedefinieerd door een samenstelling van knooppunten.**

ONTWERPSTRATEGIEËN

CASE STUDIES

BOEK

Het tweede deel van het boek gaat over **casestudies in het Brussels Gewest**. De geïllustreerde casestudies zijn bedoeld om de generieke ontwerpstrategieën die in het eerste deel zijn ontwikkeld, toe te passen. De casestudies zijn voornamelijk theoretisch; **Ze hebben als doel op een niet-exhaustieve manier te illustreren hoe de verschillende ingrediënten van het Draaiboek kunnen resulteren in een concrete uitwerking.**

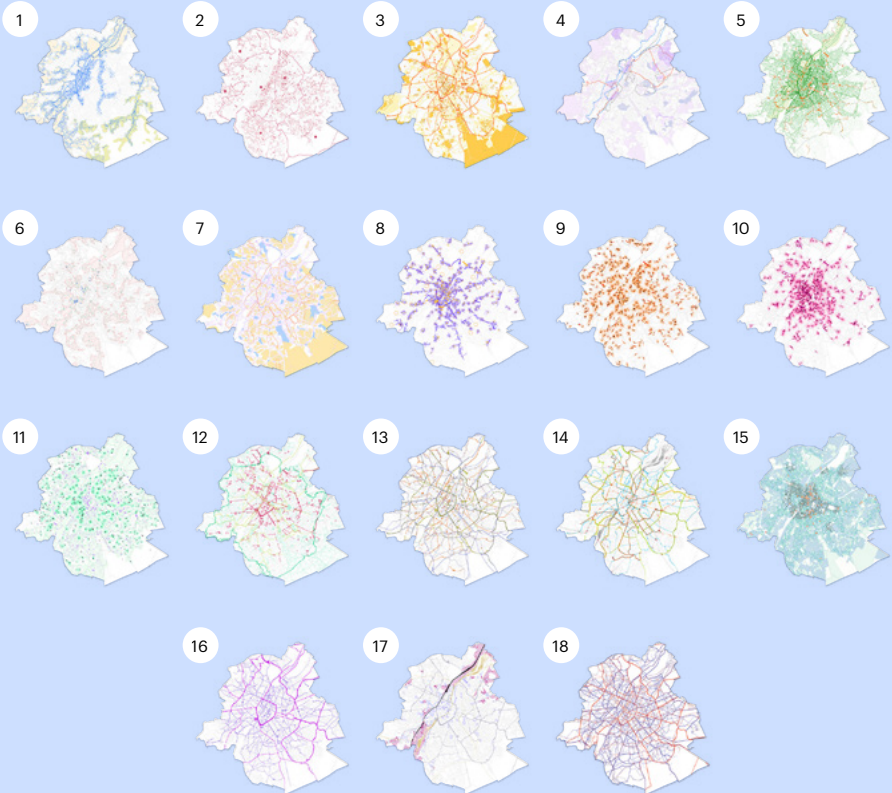
De casestudies zijn uitgewerkt voor:

- de segmenten type #02;
- de segmenten type #03;
- de segmenten type #04;
- de knooppunten type #01.

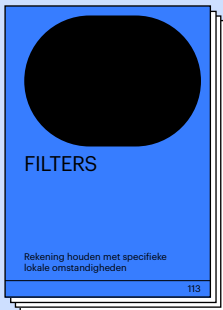
FILTERS

Selecteer elke filter om te zien welke specifieke kenmerken van toepassing zijn op uw publieke ruimteproject.

Met welke lokale omstandigheden moet rekening worden gehouden?

Doelstelling: elk van de **filters** controleren om meer te weten te komen over de **specifieke kenmerken van de betreffende publieke ruimte** en over de tools gekoppeld aan deze filter, die in het Toolbox-boek kunnen worden geraadpleegd.

BOEK

Zelfs met identieke programmering is elke publieke ruimte uniek. De ligging in de Brusselse geografie of de milieuproblematiek bijvoorbeeld maken het project tot een specifieke ruimte met haar eigen uitdagingen.

Daarom is er een serie **filters** ontwikkeld. Ze bieden een overzicht van de diversiteit en rijkdom van de stedelijke situaties in Brussel. Dankzij deze filters kunt u rekening houden met de **specifieke kwesties** waaraan de publieke ruimte die u herinricht, moet beantwoorden.

Dit is de lijst van filters:

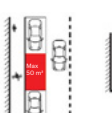

1. **valleienlandschap;**
2. **stedelijke topografie;**
3. **erfgoedelementen en-ensembles;**
4. **specifieke perimeters;**
5. **prioritaire beplanting;**
6. **tekort aan groene ruimte;**
7. **geluidsomgeving;**
8. **wijk- en handelskernen;**
9. **schoolomgevingen;**
10. **omgeving van een cultuurinstelling;**
11. **speel- en sportnetwerk;**
12. **voetgangersnetwerk;**
13. **fietsnetwerk;**
14. **netwerk openbaar vervoer;**
15. **bereikbaarheid met openbaar vervoer;**
16. **restricties in toegankelijkheid;**
17. **productieve stad;**
18. **multimodale specialisatie.**

Voor elk van deze filters vindt u:

- een kaart om de betreffende publieke ruimten te lokaliseren;
- een beschrijving van de kwesties die in overweging moeten worden genomen;
- instrumenten om concreet op deze uitdagingen te reageren.

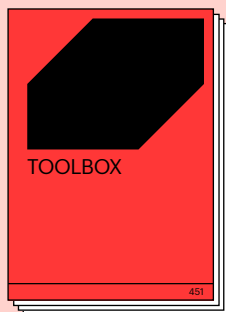
TOOLBOX

Raadpleeg de tools om te leren welk proces te volgen en welke praktische methodes toe te passen.

<p>TOOL</p> <p>MIL 2-B- STRATEGIE VAN HET OPDOORPEN</p> <p>FILTRIS</p> <p>Voorbeeld van een doorkoppeling in Zeeburg, Brussel</p> <p>TOOL</p> <p>IDE 2-A- COHER</p> <p>FILTRIS</p> <p>Ontwerpmethode</p> <p>Schematische van de doorkoppeling van een optreden en gangvergangen.</p> <p>468</p>	<p>TOOL</p> <p>MAT 2-A: PROCEDURE VOOR DE RECEPTIE</p> <p>FILTRIS</p> <p>Stadsplan, gemeente Brussel en de Square Olivier Debaere, Parijs 2016</p> <p>1. Gewoones reparatie</p> <p>4. Reinigen, reparatie</p> <p>Afbeelding door Vico Messeri</p> <p>492 TOOLBOX</p> <p>MAT 2-A</p>	<p>TOOL</p> <p>MOB 2-A: MOBILITEITSMATRIX VOOR SEGMENTEN</p> <p>FILTRIS</p> <p>Ontwerpmethode</p> <p>Ontwerpmethode</p> <p>Ontwerpmethode</p> <p>Ontwerpmethode</p> <p>Voorbeeld van een inrichting met doorkoppeling van voetgangers en fietsers in Brussel</p> <p>TOOL</p> <p>GEB 5-D- TERRA</p> <p>FILTRIS</p> <p>Ontwerpmethode</p> <p>Voorbeeld van een inrichting met doorkoppeling van voetgangers in Brussel</p> <p>BEWAARDE TOOLS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doorkoppeling: Het gemeentelijk Mobiliteitsplan 2020-2030 (Brussel Mobiliteit) • Doorkoppeling: Het gemeentelijk Mobiliteitsplan 2020-2030 (Brussel Mobiliteit) • Doorkoppeling: Het gemeentelijk Mobiliteitsplan 2020-2030 (Brussel Mobiliteit) • Doorkoppeling: Het gemeentelijk Mobiliteitsplan 2020-2030 (Brussel Mobiliteit) <p>De mobiliteitsmatrix geeft weer wat de ontwerpdoelstellingen zijn, in functie van de breedte van het segment (voor type P20 en P20) en de multimodale specialisatie zoals gedefinieerd door het GMP Good Move. Het doel is om aan de actoren van de publieke ruimte zoveel mogelijk een houvast te bieden bij het bepalen van de mobiliteitsregimes.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bepaal de breedte van het segment in kwestie, van gevel tot gevel. Deze informatie bevoordt zich in de rijen van de matrix. <table border="1" data-bbox="768 711 960 762"> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table> <ol style="list-style-type: none"> 2. Consulteer de filter MULTIMODALE MOBILITEIT om de multimodale specialisatie van het segment in kwestie voor de verschillende modaliteiten te bepalen: voetganger, fiets, openbaar vervoer, auto en vrachtwagen. Deze informatie bevindt zich in de kolommen van de matrix. <table border="1" data-bbox="768 839 960 890"> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table> <ol style="list-style-type: none"> 3. Identificeer de doelstelling in termen van mobiliteit (geruimted om 0 tot 4). Hierbij wordt rekening gehouden met een minimale ruimte voor andere functies dan mobiliteit. 4. Indien de breedte van het segment geen kwaliteitsvol antwoord kan bieden op de doelstellingen gedefinieerd door het GMP, wordt dit als een specifieke publieke ruimte behandeld (nummer 0 in gris in de tabel). In dit geval is een specifieke procesproces vereist om de meest geschikte inrichting te definiëren. Als het segment zich in deze zone bevindt maar minder dan 10 m breed is, leidt de matrix naar een ontwerp die voorrang geeft aan voetgangers of actieve vervoerswijzen (met uitzondering van COMFORT wegen voor auto's en vrachtwagens). <p>510</p>																																																																																																																																																																																																								
<p>468</p> <p>Voorbeeld van een doorkoppeling plant Vrijenkerke, 2012-2016</p> <p>XEROFIEL MILIEU</p> <p>BOOMLAAG</p> <p>Milieu in de buurt</p> <p>Openbaar Park</p> <p>Stadsplantsoen</p> <p>Openbaar Park</p> <p>Versierde plantsoen</p> <p>Openbaar Park</p> <p>Versierde plantsoen</p> <p>Openbaar Park</p> <p>538</p>	<p>492 TOOLBOX</p> <p>MAT 2-A</p> <p>510</p> <p>2. TERRASSEN OP PARKEERPLAATSEN</p> <p>Deze terrassen zijn vrijgesteld van een stedenbouwkundige vergunning als ze voldoen aan de onderstaande voorwaarden en als het geen geklassificeerde locatie betreft of afwijken van een bestemmingsplan, stedenbouwkundige voorschriften of verkavelingsvergunning. Voor geklassificeerde plaatsen en/of voor een aangekondigde periode kan een stedenbouwkundige vergunning worden verlangd mits de onderstaande voorwaarden worden nageleefd.</p> <ul style="list-style-type: none"> • installeer het terras tijdens een seizoensgebonden periode tussen 1 april en 31 oktober en/of tijdens de feestdagen; • beperk de terrasvloer tot de bestaande parkeerplaatsen; <p>1. Flexibele, modulaire en aanpassbare structuren</p> <p>(1) Flexibele, modulaire en aanpassbare structuren</p> <p>2. Vrije doorgang van 1,5m</p> <p>(2) Vrije doorgang van 1,5m</p> <p>3. De terassen worden beperkt tot de bestaande parkeerplaatsen van een type P20</p> <p>(3) De terassen worden beperkt tot de bestaande parkeerplaatsen van een type P20</p> <p>4. De terassen worden contrasterend met het verkeer</p> <p>(4) De terassen worden contrasterend met het verkeer</p> <p>564</p>																																																																																																																																																																																																									

Welke tools gebruiken ?

Doelstelling : tools gebruiken om zich tegelijk te informeren over **de aanpak en het te volgen proces, als over de praktische aanpak.**

BOEK

Alle tools die in de andere boeken worden genoemd, zijn gegroepeerd in de Toolbox.

Deze tools helpen u om de Ambities waar te maken, de Territoriale Visie te realiseren en rekening te houden met de lokale bijzonderheden die door de Filters worden benadrukt. Aan het begin van dit boek worden transversale tools uitgelegd, die u bijvoorbeeld inzicht geven in wat er van u verwacht wordt om een voorbeeldig of ideaal projectproces te doorlopen. **Specifiekere tools worden vervolgens geïllustreerd in fiches, gegroepeerd per thema:**

- **milieu;**
- **materialiteit;**
- **mobiliteit;**
- **identiteit;**
- **gebruik.**

Voor elk thema vindt u:

- een roadmap waarin de specifieke projectprocessen rond het behandelde onderwerp worden beschreven;
- concrete tekeningen die typische situaties en de methode voor het implementeren van bepaalde soorten ontwerpen illustreren;
- verwijzingen naar bestaande vademecums om te raadplegen.

BruGIS

Gebruik de digitale tool via het BruGIS-platform om toegang te krijgen tot de specifieke elementen uit het draaiboek die van toepassing zijn op uw publieke ruimte.

<https://gis.urban.brussels/brugis/#/>

Manuel Espaces Publics

Vision territoriale :

- B. Continuité verte

Stratégies d'aménagement :

- Tronçon Type #04-B: Continuité verte
- Etudes de cas
- Matrice de mobilité

Filtres :

- Topographie de la ville
- Périmètres spécifiques
- Végétalisation prioritaire
- Environnement sonore
- Maillage vélo
- Accessibilité en transports publics
- Contraintes d'accès
- Spécialisation multimodale

Boîte à outils :

- Outils

Ambitions :

- Des espaces publics résilients
- Une utilisation locale, circulaire et adaptée des matériaux
- Aménager pour la mobilité désirée
- Une mosaïque d'identités spécifiques
- Des aménagements inclusifs et flexibles

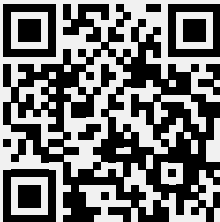
Pour en savoir plus :

- Le site du Manuel Espaces Publics

Hoe kan ik rechtstreeks toegang krijgen tot de richtlijnen voor mijn project?

Doel: direct de link vinden naar de verschillende delen van het Draaiboek, afhankelijk van de publieke ruimte waarin u zich bevindt.

Scan de QR-code voor toegang tot BruGIS.

PORTAAL VOOR DATA- VISUALISATIE

BruGIS is het Geografisch Informatie Systeem (GIS) van Urban, dat het hele Brussels Hoofdstedelijk Gewest in kaart brengt.

Deze tool voor het beheer van de ruimtelijke ordening wordt voortdurend bijgewerkt en bevat alle meest recente gegevens over de stedenbouwkundige planning in het Brussels Gewest.

Om het draaiboek compleet te maken, en nog interactiever, zijn alle kaarten van deze tool geïntegreerd in BruGIS.

U kunt de laatste bijgewerkte versies van bestaande typologieën, filters of zelfs de territoriale visie raadplegen en zo eenvoudig navigeren tussen de verschillende kaarten, ze over elkaar heen leggen of vergroten.

BruGIS, een bron van waardevolle informatie!

urban.brussels
Gewestelijke Overheidsdienst
Brussel Stedenbouw & Erfgoed
Kunstberg 10-13
1000 Brussel
+32 (0) 2 432 83 00
info@urban.brussels
www.urban.brussels

VERANTWOORDELIJKE REDACTRICE
Sarah Lagrillière, adjunct-directeur-generaal

IN SAMENWERKING MET
T.V. ORG Urbanism & Architecture
— Bureau Bas Smets

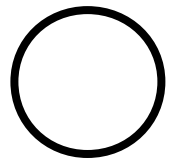
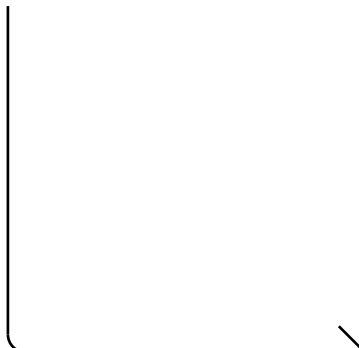
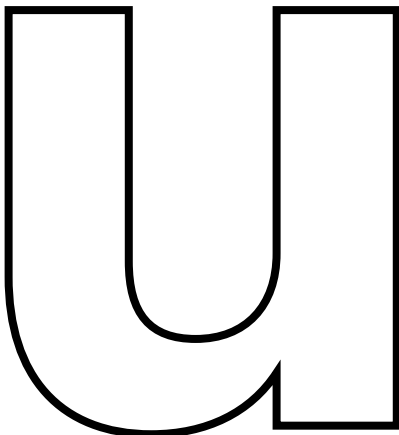
GRAFISCH ONTWERP
NNstudio

WAAROM EEN HANDLEIDING VOOR DE OPENBARE RUIMTE IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST?

Urban heeft in samenwerking met de tijdelijke vereniging tussen **ORG Urbanism & Architecture** en **Bureau Bas Smets**, en alle betrokken belanghebbenden, het **Draaiboek Publieke Ruimte** ontwikkeld. Scan de QR-code voor meer informatie.

Dit evolutief document integreert alle verschillende handleidingen, normen, plannen en tools die de regionale doelstellingen definiëren op vlak van de inrichting van de openbare ruimte.

Deze praktische tool wil concrete ondersteuning bieden bij het ontwerp van generieke publieke ruimten en reikt projectteams de sleutels aan om ontwerpen uit te werken met een hoog ambitieniveau, en rekening houdend met alle uitdagingen waarmee de openbare ruimten in Brussel te maken krijgen. Als belangrijke speler in de stedelijke ontwikkeling zet Urban zich ten volle in om projecten te ondersteunen die bijdragen aan de kwaliteit van het Brussels gewest. Het Draaiboek is het resultaat van een collectieve inspanning en staat voor het streven naar een duurzame inrichting van de openbare ruimte, waarbij wordt ingespeeld op de hedendaagse uitdagingen.

Draaiboek Publieke Ruimte
in het Brussels Hoofdstedelijk
Gewest

